

Sir William Osler: Honderd Jaar Later

— Dr Howard Botha

Howard P Botha

MBChB DVG MD
Whistlereerylaan 1301
Queenswood
Pretoria
0186

Curriculum vitae

Howard behaal in 1949 die MBChB-graad en daarna, ook by die Universiteit van Pretoria, die DVG (1962) en MD (1964). Benewens die periodes van voltydse diens in staatsgesondheid en 'n deeltydse professoraat in Huisartskunde te UP, in die vroeë sewentigs, praktiseer hy as huisarts te Koster, Koffiefontein en Pretoria. Op die oomblik is hy weer in private huisartspraktijk in Pretoria. Om te skryf bly steeds een van sy groot liefdes. Benewens enkele boeke en 'n klompie tydskrifartikels, behartig hy deur die jare 'n aantal rubrieke, onder sy eie naam asook anoniem.

Summary

This year, 1992, is exactly one hundred years since William Osler published his textbook: "The Principles and Practice of Medicine". This classic which was again published in a beautiful masterpiece recently, provides us with wonderful information about Osler's philosophy of life. Other publications like Harvey Cushing's biography of Osler, should be read by every doctor. This article looks at Osler's strong views on the correct way in which doctors should behave themselves, his clinical competence, his understanding of the dying patient as well as Osler as author and academic giant.

S Afr Fam Pract 1992; 13: 471-7

KEYWORDS:

Physicians, Family; Clinical Competence; Teaching.

Inleiding

Vanjaar is dit presies honderd jaar gelede dat Osler se veelgeroemde handboek vir praktisyns en studente verskyn het.

Oor hierdie groot werk later iets meer. Net om nou te noem dat Engelstalige mediese literatuur teen die einde van die vorige eeu eintlik skraps vergelyk het met dit wat destyds op die Vasteland in druk beskikbaar was.

As mediese student hier by die Universiteit van Pretoria in die veertigerjare, het ek die eerste kennismaking met William Osler gesmaak. In die kleinerige vertrekke in die Kliniese Gebou wat toe ons biblioteek was.

En van toe af, deur die jare, het Osler nooit vir my vervaag nie. Intendeel, versterk deur ander wat vir hom groot waardering getoon het, soos onder andere professor Francois Retief, tans Rektor van UOVS en my goeie vriend en uroloog van faam, dr Viktor Hesse.

Osler het geleef, gewerk en geskryf in jare toe talle van die dinge en die tegnologie wat op die oomblik so vanselfsprekend aanvaar word, nog selfs nie eers ver op die gesigseinder verskyn het nie.

Belangrike mediese mylpale sou eers heelwat later as 1892 bereik word. Die koms van adrenalien byna 10 jaar later, en 1901 ook die jaar toe die Nobel-prys in Geneeskunde die eerste keer toegeken was. As gekyk word wanneer en waarvoor hierdie gesogte prys na die bakenjaar 1892 - nou 100 jaar gelede - toegeken is, dan eers kom eintlik waardering vir die min wat 'n Osler tot sy beskikking gehad het en tog genoeg stof om 'n handboek oor siektes op tienduizende boekrakke reg oor die wêreld te laat plaas. Op die Nobelprys-lys pryk: 1901 - difterie-antiserum; 1923 - insulien; 1930 - bloedgroepe; 1934 - lewerterapie vir pernisiöse anemie; 1939 - antibakteriese aksie van sulfonamide; 1943 - vitamien K; 1945 - antibakteriese aksie van penisillien; 1952 - streptomisien; 1956 - hartkateterisasie. Dit is maar enkele van wat oor die jare siektebehandeling en -voorkoming vergemaklik het.

William Osler: Beknopte Biografie

Haas ondenkbaar sou dit wees om in hierdie beperkte ruimte biografies reg te laat geskied aan een van die

... Sir William Osler

grootste geneeshere van alle tye. Gelukkig het Osler se lewensverhaal as 'n klassieke meesterstuk uit die pen van Harvey Cushing gevloei.³ Hierdie neurochirurg en tydgenoot van Sir William Osler se werk van meer as 1 400 bladsye en waarvoor hy bekroon is met die Pulitzer-prys, bly steeds 'n sieraad in die mediese literatuur. Terloops, hul twee se gesenootskap het veral gespruit uit 'n gesamentlike belangstelling in die geskiedenis van die geneeskunde.

William was die jongste van 'n gesin van nege en sien die eerste lig op 12 Julie 1849 nadat sy ouers 'n paar jaar tevore as predikantspaar hulself te Ontario in Kanada gevestig het.

Amper word hyself ook eers 'n predikant. Maar met sy wye natuurwetenskaplike belangstelling en aanleg besluit hy anders, en behaal hy sy mediese graad (MD) by McGill Universiteit in 1872.

Toe volg 'n mediese loopbaan wat soos 'n sprokiesverhaal lees en na sy lewe en wyd uiteenlopende bedrywigheede wens hierdie outeur almal te verwys wat praat van te min tyd!

Uiteindelik beklee hy leerstoel in (interne) geneeskunde eers by McGill, toe Pennsylvania, daarna na

Nobelprys die eerste keer in 1901 vir geneeskunde toegeken

Johns Hopkins in Baltimore en in 1905 word hy in Oxford die "Regius Professor of Medicine". Sy voorganger daar was John Burdon Sanderson wat tevore 'n oogheekunde professor was en in

Sir William Osler
Foto uit: Cushing H. *The Life of Sir William Osler*

wie se laboratorium 'n jong Osler 34 jaar tevore vir 'n paar maande gewerk het.

Dit was in sy vormingsjare toe Osler, geseënd met soveel uiteenlopende mediese belangstellings en aanleg, sterk oorweeg het om van oogheekunde 'n loopbaan te maak. Ongelukkig was daar skynbaar beter kandidate vir die opleidingspos en hoewel baie teleurgesteld, aanvaar hy die terugslag met die gelatenheid wat so eie van sy groot statuur sou word. Daardie selfde soort dapper aanvaarding toe sy enigste seun in die Eerste Wêreldoorlog gesneuwel het.

In sy wordingsjare het Osler diep gedelf in die wondere van patologie en fisiologie; belewenisse wat bygedra het tot die waarnemingsvermoë en

helder denkkrag wat hom later as klinikus so kop en skouers sou laat uitstaan. Ook was daar vroeg in sy lewe ander roepstemme en op een tydstop die sterk oorweging om na Indië as dokter te gaan.

Osler was een van die eerstes om die mikroskoop behoorlik in te span en verbaas dit nie dat hy as jong medikus 'n leerstoel in Plantkunde aangebied was. Hoewel hy dit nie aanvaar het nie, was die "Presidency of the Botanical Society of the British Isles" een van die laaste ere-benoemings wat hy teen die einde van sy lewe ontvang het.

Voor die aanvaarding van sy eerste professoraat het Osler in Berlyn met die groot Virchow gaan kennis maak. Deur Osler beskryf as 'n "small, wiry, active figure", het hierdie patoloog hom geweldig beïndruk. Virchow was ook op daardie stadium 'n politikus van staatsman-statuur, 'n besondere antropoloog en een van omgewingsgesondheid se eerste groot apostels. Osler was veral beïndruk met die grootste deeglikheid waarmee hy outopsies uitgevoer het; sy beskrywing van alleen die skedel het presies 'n halfuur geduur.

Terug in Kanada het 'n belofteryke toekoms hierdie hoofsaaklik selfopgeleide klinikus toegewink.

Altyd noukeurige, geskrewe instruksies aan jou pasiënt!

Maar hy was platsak en het vir 'n huisarts in Dundas gaan lokum. Dit word vertel dat sy eerste rekening vir 'n pasiënt soos volg ingeskryf was: "Speck in cornea... 50 cent." (Met 'n

... Sir William Osler

vonkeling in die oog het hy glo dikwels in later jare jong voornemende praktisyns daarvan vertel.)

Osler se lewe was tot 'n mate deur sekere teenstrydighede gekenmerk. Op skool nie juis uitstaande nie en dwarsdeur sy lewe 'n poetsbakker om mee rekening te hou. Sy werkspas was verstommend en tog tyd gemaak vir omvangryke briefwisseling met baie.

Osler se mediese loopbaan lees soos 'n sprokiesverhaal

'n Medikus wat met die grootste sorgvuldigheid pasiënte ondersoek, opgevolg en veral noukeurig opgeskryf het. En tog, in baie groot aanvraag was om lesings en toesprake te gaan lewer. So is hy ook redelik vroeg in hierdie eeu genooi om 'n kursus te kom aanbied in Johannesburg onder beskerming van 'n instansie bekend as die "South African Lecture Committee". Ongelukkig kon hy nie die Goudstad met so 'n besoek vereer nie.

William Osler het met sy professorale aanstelling by die Johns Hopkins Universiteitshospitaal te Baltimore, eintlik 'n stigtingsrol aldaar vervul. En vir die volgende 15 jaar sou hy 'n sterk invloed hê op mediese opleiding dwarsoor die VSA. Sy besoeke aan die Vasteland en veral Duitsland, het hom onder die bekoring gebring van laboratorium-gefundeerde onderrig en in sy eie mediese onderwys, het hy dit meesterlik gekombineer met die Engelse skool-benadering van onderrig langs die pasiënt se bed.

Tydens sy jare in Baltimore skryf hy

dan ook sy meesterstuk "The Principles and Practice of Medicine" (1892)² wat reeds al 'n 20ste herdruk beleef het en nou redelik onlangs weer bestempel is as "the model for all later textbooks".³

Osler se handboek se teikengroep was "practitioners and students of medicine" en die eer het hierdie boek te beurt geval om baie dekades na die eerste verskyning, as spesiale sieruitgawe vir lede van "The Classics of Medicine Library" herdruk te word.

Vanuit Oxford gaan hy voort om sy stempel te plaas op die ontwikkelingsgang van die geneeskunde en Osler word in 1911 ook met 'n "sirskap" vereer.

Die Sir William sal dalk al vergeet wees wanneer die klinikus Osler se naam steeds sal weier om in vergetelheid te raak. By die differensiële diagnose van 'n hemorragiese siektebeeld sal ter sprake wees die moontlikheid van Osler-Rendu-Weber sindroom (1901) of ook genoem erflike hemorragiese telangiëktase. Primêre polisitemie of polisitemie vera, is in 1903 deur hom en medewerker beskryf en derhalwe bekend as Vaquez-Osler se siekte.

Die pyllike knobbeltjies wat hul verskyning maak in die hande van 'n pasiënt met infektiewe endokarditis bly tog maar bekend as Osler-nodules en reeds teen 1909 het hy dit toegeskryf aan heel klein emboli afkomstig vanaf die geïnfecteerde hartkleppe. So lank gelede as 1874 was Osler een van die eerstes om van bloedplaatjies 'n studie te maak.

Dus nie vreemd nie dat Osler na sy dood in 1919 deur gesaghebbende bronne bestempel is as die grootste persoonlikheid in die mediese wêreld.

Sy kliniese nalatenskap, hoewel so besonder indrukwekkend, word tog dalk oorskadu deur dit wat hy 100 en meer jare gelede in woord en skrif vasgelê het en wat steeds nog rigtinggewend bly vir hulle wat dink en peins oor die sin en betekenis van geneeskunde.

Gelukkig vir hulle wat verder wil gaan delf, is baie van wat Osler gesê en geskryf het, benewens Cushing se biografie, ook opgeneem in veral twee publikasies.^{4,5}

Sir William Osler se lewensuitkyk en sy mediese denke uit geskrifte oor hom en deur hom kan onder die volgende hoofde ingedeel word:

Korrekte Doktersgedrag

Osler het maar te goed die waarde besef van "sessions of sweet silent thought" wanneer jy as dokter die geleentheid het "to summon up the remembrance of your imperfections" en met die nederigheid wat dit meebring, dwaal die kritiese oog ook minder in die rigting van die foute van ander.

Osler se lewensverhaal deur Harvey Cushing is 'n móét vir elke dokter

Om met nederigheid toebedeel te wees is 'n kosbare geskenk vir 'n geneesheer.

'n Mens se oordeel kan hom in die steek laat omdat 'n finale besluit, of dan wel diagnose, dikwels berus op etlike moontlikhede wat versigtig teen mekaar opgeweeg moet word.

... Sir William Osler

Om hiermee of met ander dinge in die praktyk foute te maak, is te verstane. Maar onvergeetlik wanneer 'n dokter nie meer foute wil erken nie. Om so met verloop van tyd jousef te begin bluf en algaande en bietjie-vir-bietjie sienende blind te word.

Die publiek is van die jaar toet af maar voortdurend besig om 'n dokter se bekwaamheid aan allerlei toetsvrae te onderwerp. Lyk hy of sy soos iemand wat omgee, iemand met wie jy kan praat, iemand wat bereid is om te luister, iemand met empatie, iemand wat jammer kan lyk, iemand nie so hard as baie ander dokters nie...?

Osler het in sy soeke na 'n goeie dokter aan veral een eienskap voorkeur verleen. Die goeie dokter moet 'n bepaalde onverstoordheid besit. Daarmee bedoel koelkop en teenwoordigheid van gees onder alle omstandighede, kalmte in die storm, helder oordeel in oomblikke van groot gevaar, standvastigheid en 'n skynbare ongevoeligheid. Toegegee dat laasgenoemde maklik by die publiek die indruk kan skep van koue kliniese onbetrokkenheid. Tog het Osler geglo dat hierdie

'n Poetsbakker om mee rekening te hou!

onverstoordheid moet dien as 'n skild teen die risiko om selfs in net gewone noodsituasies, besluiteloos en selfs "flustered and flurried" te lyk. Overgeset synde, verbouereerd en verwaaid. Natuurlik het Osler erken dat oordeelkundige gevoeligheid of meeleving 'n pèrel van groot waarde

is, mits dit nie die doktershand minder standvastig maak en die sensuwees op hol jaag nie. Osler huiwer nie om te pleit vir 'n soort dikvelligheid nie wat slegs die een doel voor oë het, naamlik die uiteindelijke goeie resultaat in belang van sy pasiënt.

Osler het geglo dat elkeen van ons na volmaaktheid behoort te streef. Hierdie soort volmaaktheid sal helaas die meeste van ons bly ontwyk en tog lê daar baie heil in bloot die nastreef daarvan. Veral dat dit sal dien as teenwig vir die nare soort sinisme wat dokters soms ontwikkel en wat ons beroep onwaardig is. 'n Siniese lewensuitkyk kan ontstaan vanweë die baie wanklanke in die daaglikse lewe, die gemak waarmee die mooi en die lelike plekke met mekaar verwissel en somer so baie ander teenstrydighede op die meer intieme en persoonlike terreine van 'n genesheer se werk.

Dit is juis die intieme en persoonlike aard van dokterswerk wat daardie soort hoër opvoeding of innerlike skoling vir deugszaamheid vereis en Osler haal die groot Plato aan wat so lank gelede reeds gesê het dat die kweek van deugszaamheid vanaf jou jeug tot selfs laat in die lewe, soveel betekenis het omdat dit 'n mens in staat stel om onverpoosd te bly reik na ideale volmaaktheid.

Deugszaamheid kweek ook verdraagsaamheid. Osler maan die dokter om ook maar verdraagsaam te wees en vol van begrip vir die pasiënte en mense wat soms die praktisyn frustreer, verstom en vervies. Mense met hul grille, eienaardighede, nukke, sinnighede - wat dikwels hard deur die helpende beroepe veroordeel word en as groot menslike swakhede uitgesonder word.

Dit verklaar miskien waarom baie kollegas beroepsrigtings kies wat oënskynlik immuniteit bied teen die nukke en grille van mense. En tog vra Osler vir oneindige geduld en "ever-tender charity" teenoor ons medemens, want, wil Osler weet, moet hulle nie ook maar geduld met dokters se nukke en grille beoefen nie?

Osler kombineer laboratorium-gefundeerde onderrig met die praktiese, langs-die-pasiënt-sebed onderrig

Van Osler was dit waar dat hy nie "net vir geld gewerk het nie". Hy het nie gehuiwer om mediese studente te waarsku om nie geldmaak die groot strewe en teiken van hul praktyksbeoefening te maak nie. Want dan, volgens Osler, word die welverdiende betiteling van die genesheer as "Friend of man" verloor en selfs beswadder. Liewers te streef na daardie uitlewing wat die glans en blymoedigheid bring om hindernisse te oorkom en jou later te laat uitkom by 'n onverstoorde oordeelsvermoë van mense en dinge en uiteindelik by jou eie gryswording, 'n siel vol vrede.

Miskien omdat Osler, bedeed weliswaar met 'n profetiese blik, kon raai watter rol die pers en ander media in die toekoms gaan speel, het hy reeds voor die begin van die twintigste eeu gewaarsku teen wat hy genoem het "The Delilah of the Press". Wee die kollega wat swig voor die versoeking om met die pers te flankeer. Hy vergelyk die pers met hierdie berugte vrou en sy het soos sy Samson van sy bonatuurlike krag

... Sir William Osler

beroof het, ook al dikwels menige kollega van sy krag en veral sy waardigheid ontnem en wat in die geval van 'n medikus veral geleë is in die vertrouwe wat in hom deur sy mede-kollegas gestel word. Osler maan ook teen flikflooi met die publiek omdat dit dikwels lei tot bedriery en soos hy dit stel "a little touch of humbug is immensely effective, but it is not necessary".

Osler se boek van 1892 onlangs bestempel as: "the model for all later textbooks."

In die verband vertel hy dat daar in een groot stad drie vooraanstaande konsultante was met reputasies wêreldwyd. Die een bekend as 'n goeie dokter en nie 'n bedriër nie, die tweede meer van 'n bedriër as 'n dokter en die derde met 'n reputasie van 'n goeie geneesheer sowel as 'n groot bedriër. Volgens Osler het die eerste een die meeste sukses gesmaak, professioneel en sosiaal - maar het waarskynlik finansiële nie so goed soos die ander twee gevaar nie.

Elkeen van ons moet maar nou en dan gaan sit en in 'n voorraadopname van sy of haar praktyk, ook kyk na welke soort welslae gestreef word. Hieromtrent is Osler heel realities. Wees versigtig vir dit wat maar net 'n gejaag na wind is. Osler verwys na een van Oscar Wilde se toneelstukke waar een van die karakters opmerk dat daar eintlik net twee groot tragedies in die lewe is. "Not getting what you want - and getting it!" Amper 'n tragedie in 'n dokterslewe om wanneer die sukses of welslae waarheen so hard gestreef is, met die bereiking daarvan te moet besef dat

dit eintlik nie is wat jy gedink het dit sal wees nie.

Volgens Osler het hy al dikwels die frustrasie gesien van kollegas wat op 60 besef dat die suksesvolle uitoefening wat hulle nou beleef en waarna hulle al op 40 na uitgesien het, maar eintlik niks meer as 'n sleurwerk-bestaan geword het nie.

Osler verwys na 'n groot geneesheer wat op 'n keer met diep gevoel opgemerk het dat instede van in die lewe te sit met hande vol van 'n geswoeg en kwelling des geestes, liefs te wens vir "a handful, with quietness".

Osler waarsku ook teen die groot en welvarende praktyk wat jou so kan vasvang dat ontvanklikheid vir die "gentler influences" wat die lewe sinvol maak, soos mis voor die son verdwyn.

Praktyksgerigte Wenke

In 1905 het William Osler die reeds vermeldde aanstelling te Oxford aanvaar en tydens die dinee waar die mediese professie van Amerika en Kanada van hom afskeid geneem het, kom weer ter sprake sy groot persoonlike ideale.

Komende van iemand wat toe reeds 'n reus in die wêreld van die geneeskunde was, bly dit woorde wat vir dokters van komende geslagte immer ter harte behoort geneem te word. Osler se groot versugting was om daardie innerlike gelykmatigheid te bekom wat jou in staat sou stel om sukses met nederigheid te bejeën, die toegeneetheid van vriende sonder verwaandheid, en om gereed te wees om die uur van hartseer en berou tegemoet te gaan met die moed wat 'n man betaam.

En al was Osler nie die skepper van die volgende goue woorde nie, strook dit ten volle met sy opvattinge: "The practice of medicine is an art, not a trade; a calling, not a business; a calling in which your heart will be exercised equally with your head."

Hierdie uit-een-stuk klinikus sê jou werk behels meer as "potions and powders". Dit is dikwels hoofsaaklik die uitoefening van jou as dokter se invloed op mense. Na jou as die "trusted family counsellor" sal die pa kom met sy angste, die ma met haar leed diep weggesteek, die dogter met haar beproewinge en die seun met sy malstreke. (Is daar selfs in 1992 nog sulke biegvaders?)

Groot dokter-bates is moed en blymoedigheid om ons onder andere oor die lewe se "rough places" te help.

Volgens Osler is die dokter in sy lewe so onherroeplik omring van verdriet en lyding dat dit eintlik tot sy groot voordeel is om soms die eentonigheid

Gereeld "sessions of sweet thought" vir hom belangrik

te kan opkikker deur bewustelik rondom jou waar te neem wat deur Osler genoem word "the true poetry of life". Op die uitkyk te wees vir die bekoring van die doodgewone plekke of vaal dinge en veral mense met hul leed en vreugdes. Hierdie gawe om beide die tragedie en die geestigheid daagliks in mediese praktyk raak te sien, is 'n talent wat die gode nie aan almal skenk nie en ook nie aan almal ewe veel nie.

Maar dit hou ook 'n risiko in. So

... Sir William Osler

sensitief is baie wat jy sien dat dit maar lievers verswyg moet word. (Dit verklaar waarskynlik waarom so bittermin geskryf of meegedeel word van die baie lewensdramas wat dokters daaglik beleef.) Geseënd in

Die finale diagnose berus altyd op etlike moontlikhede

elk geval is hy wat nie sienende blind en horende doof is nie; maar daarby die bykomende gawe om te weet swye is goud.

Maar tog het Osler nooit opgehou om studente en dokters aan te moedig om notas te maak nie. Jou waarnemings neer te skryf. Iets wat hy 'n skitterende voorbeeld van was. En hierdie ou, ewige student sê dit dan ook dikwels, wat vir hom die onontbeerlike in die doktermondering is: "a note-book, a library and a quinquennial brain-dusting".

Osler en Sterwensbegeleiding

Vir Osler was 'n hospitaal 'n plek van toevlug vir die baie wat die laaste oomblikke tegemoetgaan of wat net minstens 'n plek van rus en vrede gevind het waar daar nie meer so baie vae gevra word, waar vermaning oor gedrag in die verlede nie ter sprake is nie en waar daar mense is wat bereid is om te help sonder om te veel te verwag.

Osler moes dikwels tydens sy baie saalrondes ook maar getref gewees het deur die baie komplekse kwellinge van 'n hospitaal pasiënt wat nie in teksboeke gelees kan word nie. Osler het dikwels by die sterfbed

gestaan wanneer mediese kollegas vir mekaar fluister "the battle is decided and Euthanasia alone remains". En sou 'n pasiënt daar die duur prys betaal van vroeëre dwalinge, is dit ook nie dan die tyd vir verwyte nie. Osler dink in sulke oomblikke aan daardie groot gebed van 'n Stefanus in sy sterwensuur toe die klippe op hom gereën het: "Here, moet hulle tog nie hierdie sonde toereken nie".

Osler het waarskynlik ook groot begrip gehad vir die sterwende wat net te moeg vir alles geword het. Nie die minste krag of begeerte vir 'n tweede kans nie, want Sir William het self naby aan sy einde gesê: "I have been too far across the river to go back and have it all over again".

Een van die heel besondere vriende wat ek langs die weg van die huisartskunde gemaak het, was professor Jan van Es, wat te Utrecht in Nederland in die sestiger jare een

In 1992 nog betroubare familiedokters na wie pasiënte, soos na 'n biegvader, sou kon gaan?

van die wêreld se eerste professore geword het van en wat in ons stamland bekend staan as huisartsgeneeskunde.

In 1969, met ons nog maar in ons kinderskoene, het die Universiteit van Pretoria professor Van Es as gasdosent na Suid-Afrika genooi en so was hy ook een van die belangrikste sprekers by die kongres van die Mediese Vereniging wat die eerste in Suid-Afrika was waar huisartse hul eie aparte sessies gehad het.

Tydens sy besoek het hy 'n voorlesing vir ons mediese studente gelewer oor die rol van die huisarts in sterwensbegeleiding.

Oor baie jare heen het een gedeelte van sy lesing by my nooit

Bewustelik die vrolikheid en vreugdes by jou pasiënte raak te sien

verdoef nie en gelukkig is dit later opgeneem in die leerboek oor huisartskunde "Pasiënt en huisarts" wat in 1974 uit sy pen verskyn het.⁶

Die goue stukkie om te onthou is sy treffende weergawe van hoe Sir William Osler in die kort rukkie wat hy vroeg in sy lewe huisarts was, 'n dogtertjie op haar sterwenspad vergesel het. Van Es het woordeliks (vertaal) die moeder aan die woord gestel: "Hij bezocht onze kleine Janet twee keer per dag, van het midden van Oktober tot haar dood, een maand later." En na hierdie besoeke het Janet uitgesien met "een pathetische gretigheid en vreugde".

Die moeder vertel hoe dr Osler die dogtertjie met die blomme, die voëls en haar poppe na 'n sprokieswêreld gevoer het. En in hierdie kinderspel het die moeder begryp hoe die dokter alles van die pasiëntjie te wete gekom het.

Toe breek aan "een koude, ruwe November-ochtend, toen het einde nabij was". Dr Osler daag daar op met 'n mooi rooi roos in papier mooi toegedraai en hy vertel haar dat die roos in sy tuin hom geroep het en gevra het om na klein Janet geneem

... Sir William Osler

te word. Daardie aand hou pasiëntjie, die dokter en moeder 'n "sprookjes-tea party" en word die rooi roos ook in die geselskap betrek.

En so verduidelik hy aan "zijn kleine Lassie" dat hoewel nog feetjies, nog mense vir altyd die kleur van 'n roos op hul wange kan behou, Janet hierna in 'n ander huis ook baie gelukkig sal wees en dat hulle wat agterbly, veral haar ouers, nie daarvoor "nare gevoelens" sou hê nie en "het kleine meisje begreep het en ze was niet ongelukkig".

Wat 'n dokter was die man nie! En welke voorbeeld vir so baie dokters na hom wat dikwels, so goed te verstane, huiwer om na 'n pasiënt die laaste roos van die somer te neem!

Outeur en akademikus

Van vroeg af in sy loopbaan het Osler 'n groot liefde getoon vir die laboratorium en vir mediese proefneming. Hieroor het hy dikwels nagedink en daarvoor opmerkinge gemaak. Volgens hom het mediese proefneming deur drie fases gegaan.

Eers die fase of era van met jou oë waar te neem en daarmee tevrede gestel te wees. Toe, wat hy genoem het, die era van swaar te leun op alles wat gehoor kan word. En dit toe gevolg deur wat Osler die uiteindelijke genoem het: "But at last came the age of the hand - the thinking, devising, planning hand; the hand as an instrument of the mind..."

En as Osler sou geleef het tot in die huidige waar al die gevorderde meet- en verwante tegnologie die mens se oog, gehoor en hand dreig te vervang, sou hierdie groot klinikus daaraan ook sy eie gevleuelde woorde kon voeg.

Van Osler word nog verder meer geleer uit sy teksboek "designed for the use of practitioners and students of medicine".

Osler se teksboek gee vanselfsprekend baie aandag aan infeksies en van hulle het natuurlik mettertyd totaal uit die mediese literatuur verdwyn. Maar destyds was van hulle soos pokke en tifoïed ook in die ontwikkelde wêreld gedugte teëstanders.

Met ongelooflik min informasie het Osler 'n handboek saamgestel wat nog steeds gelees word

Dit is opvallend in welke deeglike besonderheid Osler skryf oor die verpleging van pasiënte met tifoïed, rumatiekkoors en talle ander. Uit die aard van die saak is baie meer pasiënte daardie dae tuis verpleeg as in hospitale en daarom het Osler dokters aangemoedig om die familie of ander tuishulp te voorsien van volledige geskrewe instruksies rakende behandeling en algemene versorging.

Osler het ruim ervaring gesmaak van die behandeling van pokkegevalle en hy is dan ook dikwels in konsultasie ingeroep waar daar miskien twyfel oor die diagnose was.

Sy teksboek wemel van persoonlike interessantheide en getuig van hoe noukeurig hy sy gevalle moes opgeskryf het.

Slotopmerkinge

Vir Osler sentreer die dokterstaak rondom die volgende:

Eerstens, gesonde ambisies of versugtinge om tot die oorsake van siekte deur te dring en om die onmeetlike kennisbronne in te span vir siektevoorkoming en - behandeling.

Tweedens, die kuns om waar te neem. Moontlik die moeilikste van alle dokterskunste om met versigtige waarneming te besluit welke lewensverskynsels normaal is, en welke nie. En daarmee saam die aankweek van 'n redeneersvermoë om tussen vals en onwaar te onderskei.

En derdens: dit wat so vanselfsprekend behoort te wees en wat selfs honderd jaar ná Osler, dikwels, onverwags, dalk onaanvaarbaar en selfs onbegryplik, nie volvoer word nie: Lyding te verlig en siekte te genees.

Sir William het geglo dat alle medici wat hulle tot hierdie taakvervulling verbind, vanuit al die windstreke van die wêreld een taal praat, as deel van een groot broederskap.

Verwysings

1. Cushing H. *The Life of Sir William Osler*. Oxford University Press 1940.
2. Osler W. *The Principles and Practice of Medicine*. D Appleton and Company 1892. (Spesiale uitgawe: *The Classics of Medicine Library*, Division of Gryphon Editions, Ltd 1978.)
3. Walton J, Beeson PB, Scott RB. Ed. *The Oxford Companion to Medicine*. Oxford University Press 1986; 11: 962.
4. Verney R E. Ed. *The Student Life, The Philosophy of Sir William Osler*. E & S Livingstone Ltd 1960.
5. Coope R. (Compiler.) *The Quiet Art. A Doctor's Anthology*. E & S Livingstone Ltd 1952.
6. Van Es JC. *Pasiënt en huisarts*. Oosthoek, Scheltema en Holkema 1974; 392.